

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN ÖZELLİKLERİ

Hazırlayan: İlker ÜNSAL

Hayret Etme:

Herkesin kanıksadığına, körleştiğine şaşırması; varoluşun mucizesi karşısında sarsılmasıdır.

* Dünyayı ve nesnelere alışılmışın dışında, yeni bir gözle görebilme. Düşünceyi harekete geçiren ilk kıvılcımdır.

. Örnek: Her gün doğan güneşe sıradan bir olaymış gibi bakmak yerine, "Neden hiçbir şey yok da bir şeyler var? Bu evren nasıl böyle işliyor?" diyerek aniden büyülenmek.

Merak Etme:

Hayretin açtığı o derin çatlakların içine bakma cesareti ve bilme arzusudur.

** Bilgiye ulaşma isteğidir. İnsanın öğrenme arzusunu canlı tutarak soru sormasını sağlar.

Örnek: Gökyüzüne bakıp hayret ettikten sonra, "Acaba yıldızların ardında ne var? İnsan zihni bu sonsuzluğu kavrayabilir mi?" diyerek araştırmaya koyulmak.

Şüphe Etme:

Sana altın tepside sunulan hazır "doğruları" elinin tersiyle itmek, sürüye körü körüne uymamaktır.

* Doğru olduğu kabul edilen bilgileri hemen benimsemeyip, üzerinde düşünerek doğruluğunu denetlemektir. Felsefede şüphe bir araçtır.

• Örnek: "Büyüklerimiz böyle buyurmuş, demek ki ahlaklı olan budur" demek yerine, "Bana öğretilen bu iyilik ve kötülük kavramları gerçekten doğru mu, yoksa sadece toplumun bir dayatması mı?" diye sormak.

Sorgulama:

Şüpheyi eyleme dökmek, soruların çekiciyle hakikati deşmektir.

* Bir konu hakkında sorular sorarak onun özüne inme çabasıdır. Analiz etme ve eleştirel değerlendirme sürecidir.

Örnek: "Eğer herkesin kendi doğrusu varsa, evrensel bir ahlak yasasından bahsedebilir miyiz?" gibi sorularla kavramların en derinine inmek.

Yığılımlı (Kümülatif) İlerleme:

Felsefede bilimdeki gibi eskiyi çöpe atıp ilerleme yoktur; felsefe bitmez, felsefe birikir. Geçmişin küllerinden yeni ateşler yakmaktır.

* Felsefede sorulara verilen yanıtlar zamanla birikir. Bilimdeki gibi doğrusal bir ilerleme değil, tarih boyunca ortak bir düşünce mirasının oluşmasıdır.

Örnek: Platon'un "ideal devlet" anlayışının yüzyıllar sonra bile eskimemesi; bugün bile yeni filozofların onun fikirlerinin üzerine (veya ona karşı) kendi düşüncelerini inşa etmesi.

Rasyonel Olma:

Aklın çekiciyle heykeli yontmaktır. Duyguların veya efsanelerin karanlığına değil, mantığın aydınlığına sırtını dayamaktır.

* Akılcı olmaktır. Felsefi düşüncenin mantık kurallarına uygun, tutarlı ve akla dayalı olması gerekir.

Örnek: İnsanın doğasını ve kötülüğün kaynağını açıklarken mitolojik hikayelere değil, mantıksal neden-sonuç zincirlerine ve akli çıkarımlara başvurmak.

Tutarlı Olma:

Düşüncelerinin kendi içinde savaşmaması, argümanların arasında kusursuz bir ahenk olmasıdır.

* Bir düşüncenin kendi içinde çelişki barındırmamasıdır. Argümanların birbirini desteklemesidir.

Örnek: Bir filozofun eserinin bir sayfasında "İnsan eylemlerinde tamamen özgürdür" deyip, diğer sayfasında "Her şey kaderin mutlak kontrolündedir" dememesi gerekir. Fikirler çelişmemelidir.

Refleksif Olma:

Düşüncenin kendi üzerine kıvrılması, aklın kendi kendini aynada izlemesi ve yargılamasıdır.

* Düşüncenin kendi üzerine dönmesidir. Yani "düşünce hakkında düşünmek" veya bilginin kendisini sorgulamaktır.

• Örnek: Sadece dünyayı düşünmek değil; "Ben şu an nasıl düşünüyorum? Benim bu bilgiyi elde etme yöntemim doğru mu? Zihnim beni yanıltıyor olabilir mi?" diyerek düşüncenin bizzat kendisini düşünmektir.

Eleştirel Olma:

Hiçbir iddiayı, ne kadar otoriter olursa olsun, akıl süzgecinden geçirmeden yutmamaktır.

* Bir bilgiyi veya görüşü akıl süzgecinden geçirmeden kabul etmemektir. Her şeyi yargılama ve değerlendirme sürecidir.

• *Örnek: Kant'ın ahlak felsefesini okurken bile "Bu kural her durumda geçerli olabilir mi? Burada gözden kaçırdığı bir detay yok mu?" diyerek metne meydan okumak.*

Sistemli Olma:

Dağınık ve savruk fikirleri bir araya getirip, temelleri sağlam bir mimari yapı, bütüncül bir dünya görüşü kurmaktır.

* Düşüncelerin rastgele değil, belirli bir düzen, yöntem ve yapı içinde sunulmasıdır.

• *Örnek: Aristoteles'in; ahlakı, siyaseti, doğa bilimlerini ve mantığı birbirine kopmaz bağlarla bağlayarak devasa ve tutarlı bir felsefi sistem inşa etmesi.*

Evrensel Olma:

Sadece bir köyün, tek bir ulusun veya belirli bir çağın dertlerini değil; tüm insanlığın omuzladığı ortak meseleleri dert edinmektir.

* Felsefenin konularının tüm insanlığı ilgilendirmesi ve üretilen bilgilerin yerel değil, genel bir nitelik taşımasıdır.

• *Örnek: "Bugün Türkiye'deki hukuk kuralları nasıldır?" diye sormak yerine, "Zaman ve mekandan bağımsız olarak 'Adalet' nedir?" sorusunu sormaktır.*